

2. Донченко О. П. Свобода як категорія права (герменевтичний аспект). *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. № 50. С. 45-50.
3. Донченко О. П. Свобода як категорія права. автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.12. «філософія права». Одеса, 2010. 20 с.

ПРАВОВА СИСТЕМА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Яворницька Антоніна Миколаївна,

студентка 2-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

Правова система Великобританії (повна назва Сполучене Королівство Великобританії і Північної Ірландії) має багату і змістовну історію свого розвитку, в ході якого виділилася самостійна, досить велика правова сім'я. Система загального права значною мірою вплинула на становлення і розвиток правових систем країн, які політично були пов'язані з Великобританією. Загальне право Великобританії зробило вирішальний вплив на розвиток правової системи США, яка в даний час багато в чому відрізняється від правової системи сучасної Великобританії, але входить разом з нею в сім'ю загального права.

Актуальність і проблематика даної теми полягає в тому що, незважаючи на те, що Україна належить до романо-германського типу права, на сьогодні високі темпи законодавчої діяльності характеризуються безсистемністю та хаотичністю, відсутністю науково обґрунтованої системи нормативно-правових актів, механізмів їхнього втілення в життя. Зазначене породжує необхідність оперативно вносити до них зміни та доповнення. Усе вищевикладене свідчить, що англійське право є саме тією моделлю права, що містить в собі раціональне зерно, яке доцільно взяти до уваги в процесі проведення законодавчої діяльності та судово-правової реформи в Україні.

Англо-саксонська правова сім'я (система загального права) – це система, яка є сукупністю національних правових систем, що мають загальні риси, які проявляються у єдності закономірностей і тенденцій на основі норми, що сформульована суддями в судовому прецеденті, який є основним джерелом (формою) права, в поділі права на загальне право і право справедливості, у превалюванні процесуального права над матеріальним [1, с. 103]. Ця сім'я сформувалася багато століть тому у Великобританії. Витоком цього типу правової

системи є загальне право Англії (common law), яке виникло і розвивалося після норманського завоювання 1066 р., затвердилося на початку XIV ст. і було доповнено у XV-XVIII століттях правом справедливості (law of equity).

Особливістю англійського права є те, що воно, на відміну від романо-германського права, розвивалося не в університетах, не доктринально вченими-юристами, а юристами-практиками. Крім того, Великобританія не сприйняла римське право, в якому основне місце займає цивільне право в якості зразка. І саме тому правова система Великобританії не визнає поділу права на приватне і публічне. Для англійського права характерним є високий рівень розвитку юридичного процесу, на основі якого й розвиваються матеріальні галузі права. Це одна із ознак, яка кардинально відрізняє англійське право від романо-германського. Основним джерелом права у Великобританії продовжують залишатись прецеденти. Тому є всі підстави віднести правову систему Сполученого Королівства до прецедентного типу права. Цей тип права характеризується тим, що рішення вищих судів мають обов'язкову силу як для них самих, так і для судів нижчих інстанцій.

Сполучене Королівство Великобританії поділене на три основні самостійні правові системи: 1) правова система Англії та Уельсу; 2) правова система Шотландії; 3) правова система Північної Ірландії. Кожна правова система має свої закони, судову систему, адвокатів та суддів [2, с. 385]. Однак закони, що застосовуються в одній юрисдикції (правовій системі), особливо, якщо вони випливають із законодавства (акти парламенту та статутні документи), можуть застосовуватися однаково або дуже аналогічно в інших юрисдикціях.

Право Англії та Уельсу має дуалістичний характер, тобто має подвійну структуру, яка виражається в поділі права на загальне право та право справедливості. Історія виникнення англійського права йшла трьома шляхами: шляхом формування загального права, доповнення його правом справедливості (Equity Law) і тлумачення статутів (Statute Law) [3, с. 349].

Головним джерелом конституційного права Англії є конституція, тобто єдиний нормативно-правовий акт вищої юридичної сили. Конституція Англії існує у так званому «матеріальному значенні» і є сукупністю нормативно-правових актів, судових прецедентів, конституційних угод, доктринальних джерел, які встановлюють права і свободи людини, визначають порядок формування і повноважень органів публічної влади, а також принципи взаємовідносин між державою, суспільством і людиною.

У Англії діє парламентська система управління, де Вестмінстерський парламент є вищим органом законотворчості. Главою держави є монарх, роль якого в основному є обрядовою. Судову владу складають монарх, юридично кваліфіковані судді та магістрати [4, с. 117].

Шотландська правова система, як і англійська, складалася в процесі тривалої історичної еволюції. Шотландія об'єдналася з Англією в 1707 р. і управляється англійським парламентом і урядом, але й досі зберігає своєрідність і відносну самостійність. Правова система Шотландії складалася, з однієї сторони, під впливом англійської судової системи, прецедентного права, а з іншої – зазнавала впливу римського права внаслідок профранцузької правової орієнтації, що намітилася після «війни за незалежність» з Англією (1298-1326). Шотландія сприйняла окремі інститути римського цивільного права, правову термінологію, поділ права на приватне і публічне. Проте, як і англійське право, право Шотландії є некодифікованим.

Парламент Шотландії – однопалатний законодавчий орган Шотландії, який знаходиться в Единбурзі в районі Голіруд. Найважливішим законодавчим актом Шотландії є Шотландський акт 1998 року, що є актом парламенту Великобританії. Розділ 1 цього Закону встановлює парламент Шотландії з широким спектром делегованих йому питань.

Основними джерела права сучасної Шотландії є: 1) правовий прецедент; 2) юридичний трактат, який має «інституційне значення»; 3) закон; 4) акти Європейського співтовариства.

Правова система Ірландії. У Північній Ірландії, яка була відторгнута від Ірландії в 1921 р. і з тих пір залишається адміністративно-політичною частиною Сполученого Королівства, право має лише деякі відмінності від власне англійської правової системи. Зараз ірландське право базується на загальному праві, зміненому подальшим законодавством та Конституцією, прийнятою 29 грудня 1937 р. Конституція Ірландії є основним законом держави [5, с. 547]. Стаття 5 передбачає, що Ірландія є «суверенною, незалежною, демократичною державою». Стаття 6 встановлює тристоронній розподіл влади на законодавчу, виконавчу, судову.

Основні риси правової системи Ірландії:

- 1) джерелами права є закон і судовий прецедент;
- 2) визнається англійська доктрина судового прецеденту, відповідно до якої рішення вищих судових інстанцій вважається обов'язковими для них самих і нижчих судів;
- 3) продовжують діяти судові прецеденти, до яких належать рішення вищих судів Ірландії, винесені до приєднання до Англії.
- 4) найважливіші галузі законодавства не кодифіковані, а парламентські акти мають характер консолідованих нормативних актів;
- 5) активно розвивається система делегованого законодавства, що дозволяє уряду і міністерствам приймати постанови і накази з важливих питань суспільного життя.

Досліджуючи цю проблематику, ми дійшли висновку, що загальне право поширилося по світу і стало однією з найбільших правових систем. У кожній конкретній країні, куди прийшло загальне право, воно утвердилася в якості національного права, зазнавши впливу низки чинників. У цьому сенсі загальне право виступає як модель, що стала національною правовою системою з усіма її новими рисами й особливостями.

Список використаних джерел:

1. Зайчук О.В., Заєць А.П., Журавський В.С., Копиленко О.Л., Оніщенко Н.М., Бобровник С.В., Пархоменко Н.М., Тарахонич Т.І., Власов Ю.Л. Теорія держави та права: академічний курс : підручник / за заг. ред. В.С. Ковальського. Київ, 2008. № 2. 676 с.
2. Саїдов, А.Х. Порівняльне правознавство: підручник. 2005. 448 с.
3. Чернецька О.В., Шилінгов В.С. Право Англії як класична модель прецедентного права. Київ. 2015. № 4. 348-352 с.
4. Rab, Suzanne. Legal systems in the UK (England and Wales): 2019. 235 p.
5. Whelan, Darius. Guide to Irish Law: Cork, 2016. 1854 p.